

فرهنگ و زیست فناوری معماری

نشریه علمی فرهنگ و زیست فناوری معماری

پاییز ۱۴۰۰، سال ۱، پیاپی ۲

ارزیابی جایگاه اکوتوریسم و طبیعت‌گردی از دید گردشگران با روش پیمایشی و فراتحلیل عوامل استراتژیک؛ مورد پژوهی: ماسوله

زمان دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۳/۱۸

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۸/۱۳

دکتر حسن ریحانی همدانی^۱- عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور همدان، همدان، ایران

چکیده

در راستای توسعه پایدار روستایی و برخورداری روستاییان از معیشت پایدار، می‌توان از فعالیت‌های مکمل کشاورزی در روستاها بهره‌گرفت که در این میان، توریسم روستایی امکان افزایش درآمد خانوارهای روستایی، اشتغال‌زایی و جلوگیری از مهاجرت‌های روستایی را در بستر بهبود کیفیت زندگی و توزیع متعادل خدمات و تسهیلات رفاهی در روستا فراهم می‌کند. از سویی دیگر، برخورداری روستاهای ایران از جاذبه‌های طبیعی، منابع و پتانسیل‌های بالقوه اجتماعی، فرهنگی و زیست-محیطی، التزامی در توسعه توریسم روستایی بشمار می‌رود. روش تحقیق پیمایشی با روش تحلیل عوامل استراتژیک در ماسوله است که در سال ۱۴۰۱ به انجام رسیده است. در پژوهش حاضر که از روش پیمایشی و فراتحلیل بهره می‌برد، تلاش شده است تا علاوه بر ارزیابی و بازنگری رویکردهای توسعه توریسم روستایی، در چارچوب تحلیل عوامل استراتژیک (SWOT) به تبیین جایگاه توریسم در توسعه اکوتوریسم در ماسوله پرداخته شود. یافت‌های تحقیق نشان می‌دهد در این میان، نوع رویکرد در فرایند توسعه توریسم روستایی کارکردی، راهبردی، ساختاری و استراتژیک، همراه با التزام پایبندی بر توسعه پایدار روستایی، می‌تواند در فرایند برنامه ریزی توریسم روستایی تأثیر گذار باشد. همچنین توسعه مراکز بهداشتی و زیرساخت‌ها از اولویت‌های اصلی توسعه اکوتوریسم در ماسوله بشمار می‌روند.

واژگان کلیدی: توریسم طبیعت‌گردی، توسعه روستایی، رویکرد راهبردی، ساختاری و استراتژیک.

^۱ مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۹۸۵۴۲۱۵۶، رایانامه: reyhani.h@gmail.com

۱- مقدمه و بیان مساله

باگسترش روز افزون مهاجرت‌های روستایی، کاهش درآمد خانوارهای روستایی با وجود شرایط اقتصادی دولت‌های نهم به بعد، و افول کشاورزی روستایی نیازی روزافزون به فعالیتی جایگزین و در عین حال مکمل برای کشاورزی، در نواحی روستایی احساس می‌شود تا در راستای توسعه پایدار روستایی، امکان بهره‌مندی روستاییان از معیشت پایدار فراهم شود که بهبود کیفیت زندگی و رضایتمندی روستایی را به همراه دارد. از سویی دیگر، برنامه‌ریزی توسعه روستایی نیازمند فرایند ارزیابی و بازنگری در حوزه اندیشه انتقادی توسعه روستایی است تا امکان بهترین راهکارهای مداخله در نواحی روستایی، برای کارآمدی نتایج حاصل از روند برنامه‌ریزی توسعه روستایی فراهم شود. التفات به جایگاه صنعت توریسم در توسعه روستایی، از آن جهت مهم می‌نماید که می‌توان با بهره‌گیری مناسب از منابع طبیعی و انسانی، علاوه بر امکان رشد اقتصادی به ترویج بخش کشاورزی و تولید صنایع دستی محلی پرداخت و گامی در راستای بهبود شرایط زیست‌محیطی و پاسداشت موارث فرهنگی بومی و آداب و رسوم محلی در روستاها برداشت. این امر در روستاهایی که فعالیت‌های کشاورزی به دلیل شرایط اقلیمی و یا سایر شرایط از امکان برخوردار از کشاورزی بهینه و یا میزان درآمد مطلوب، محروم می‌مانند، دارای اهمیت بیشتری می‌شود. علاوه بر این توریسم روستایی می‌تواند موجبات بهبود فرایند توسعه روستایی را با ایجاد فعالیت مکمل بخش کشاورزی، اشتغال‌زایی و افزایش درآمدهای خانوارهای روستایی در بستر مشارکت‌سازی روستایی در فرایند توریسم‌پذیری ممکن کند که نیاز به پژوهشی درباره اثرات مثبت و تبعات منفی آن در زندگی روستایی دارد که رویکرد پژوهش حاضر را نیز تشکیل می‌دهد.

۲- روش‌شناسی و پیشینه تحقیق:

ماهیت تحقیق کاربردی و روش تحقیق پیمایشی بوده است؛ لذا از ۲۰۰ نفر از گردشگران ماسوله طی سؤالاتی که روایی آن‌ها تایید شده بود درباره اکوتوریسم و عوامل تحقق‌پذیری و توسعه آن سوال گردید. همچنین از آن‌جا که این پژوهش به تبیین جایگاه توریسم در توسعه روستایی، در چارچوب رویکرد استراتژیک به تحلیل عوامل استراتژیک (SWOT) می‌پردازد، از منابع موجود و اسناد و مدارک کتابخانه‌ای برای بررسی و تبیین این جایگاه استفاده می‌کند. روش تحقیق پژوهش حاضر پیمایشی و «فراتحلیل»^۱ است که یکی از روش‌های توصیفی است که با ارزیابی تحقیقات انجام شده به ترکیب و یکپارچه‌سازی نتایج آن‌ها می‌پردازد.

شناسایی ادبیات موضوع وابسته به روند مداخله در نواحی مستعد توسعه گردشگری.

تعیین اهداف مداخلاتی با توجه به اهداف پیش فرض تحقیق (التزام پاسداشت محیط زیست).

تطبیق اهداف مداخلاتی با رویکردهای مداخله در نواحی مستعد توسعه گردشگری.

انتخاب رویکرد منطبق با اهداف پیش فرض تحقیق (انطباق بیشینه با حفاظت محیط زیست).

ضرورت برنامه ریزی کالبدی منعطف در برابر ضرورتهای حفاظت محیط زیست.

انتخاب جامعه آماری نمونه و تکمیل و جمع فرم های نظرسنجی از طریق پرسشنامه و مصاحبه (مصاحبه عمیق و مصاحبه هدایت شده) در فرایند برنامه ریزی گردشگری.

استخراج نتایج نظرسنجی برای آگاهی از نیازسنجی کالبدی محدوده برای توسعه گردشگری.

تحلیل و تعمیم نتایج بر اساس رویکرد انتخابی در مبانی نظری (رویکرد تحلیل عوامل استراتژیک (SWOT)).

ارائه راهبردهای مورد نظر برای مداخله در محدوده در قالب راهبردهای تهاجمی / رقابتی (SO)، راهبردهای تنوع بخشی (ST)، راهبردهای بازنگری (WO)، راهبردهای تدافعی (WT).

نمودار ۱. ساختار تحقیق؛ مأخذ: نگارنده.

۳- ادبیات تحقیق

۳-۱ توریسم روستایی

از آنجا که توریسم روستایی می تواند به مثابه فعالیت فراگیر جهانی و دیگری بعنوان تاکید بر توسعه سیاست های منطقه ای و محلی شناخته شود، بر این اساس تعریفی عام از توریسم روستایی و اکوتوریسم طبیعی وجود ندارد (Oppermann, 1996:86). «کنفرانس جهانی توریسم روستایی»^۱، توریسم روستایی را شامل انواع گردشگری با برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی در نواحی روستایی می داند که امکان بهره مندی از منابع طبیعی و جاذبه های طبیعت را همراه با شرکت در زندگی روستایی فراهم می آورد. علاوه بر این باید پذیرفت که ویژگی های متمایزی مانند فعالیت ها

¹ Rural Tourism Conference, 2006

و موقعیت روستایی، گردشگری روستایی را از دیگر اشکال گردشگری جدا می‌کند، در عین حالی که تعریف و شاخصه‌های فراگیری که مورد قبول همگان باشد، وجود ندارد (Sharpley, 1997:10, Richard), چنانچه «لین» (Lane, 1994) توریسمی که مکان آن در حومه شهر باشد را نیز توریسم روستایی می‌داند. «آنتونی دونت» (Dunnett, 2004) توریسم روستایی را رهایی از زندگی کسالت‌بار شهری برای بهره‌گیری از طبیعت و برخورداری از جاذبه‌های طبیعی (جنگل‌ها، مراتع، رودخانه‌ها) می‌داند که در محیط روستایی با ارائه تسهیلات رفاهی و خدماتی (اقامتگاه و فعالیت‌های تفریحی ورزشی) همراه می‌شود. علاوه براین، اپرمن (Oppermann, 1996:38) نیز توریسم روستایی را در ارتباط تنگاتنگ با توریسم مزرعه‌ای و نهادینه کردن ارزش کشاورزی در جامعه روستایی می‌داند که مناطق پارکهای ملی و حیات وحش حفاظت شده را شامل نمی‌شود. «لاکویدو» (Lakovidou et al, 1995:21) توریسم روستایی را گونه‌ای فعالیت تفریحی و انتخابی می‌داند که کار در مزرعه (کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی)، فروش صنایع دستی و مشارکت در زندگی کاملاً روستایی را دربردارد. بر این اساس، توریسم روستایی، توریسم زراعی و کشاورزی را نیز دربرمی‌گیرد و حوزه‌ای از ارائه خدمات و تسهیلات خدماتی مانند اسکان، پذیرایی، امکانات و وسایل سرگرمی، برپایی جشن‌ها و مراسم محلی روستایی، تولید و فروش صنایع دستی روستایی و محصولات کشاورزی را نیز دربردارد (شریف‌زاده و مراد نژاد، ۱۳۸۱، ص ۵۴). کمیسیون جامعه اروپایی (۱۹۸۶) نیز توریسم روستایی را تنها شامل گردشگری کشاورزی نمی‌داند، بلکه گستره فراگیری از فعالیت‌های گردشگری در مناطق روستایی را فرا می‌گیرد. همچنین گروه مردمی توریسم آمریکا (DOT) نیز توریسم روستایی را هر آن چیزی می‌داند که گردشگران را به نواحی پیرامون مادر شهرهای اصلی فرا بخواند (Knowd, 2001: 9)، چنانچه توریسم روستایی را رویکردی در جذب و نگهداشت گردشگران، برای آشنایی با زندگی روستایی می‌داند که علاوه بر رونق و توسعه روستایی، امکان بهره‌مندی از مواهب طبیعی و جاذبه‌های محیطی روستا را برای ساکنان شهری فراهم می‌کند (DOT, 1995: 5).

۲-۳ انواع توریسم روستایی

از آنجا که نواحی روستایی را دارای توانمندی بالقوه و پتانسیل‌های طبیعی برای توسعه گردشگری می‌دانند، می‌توان انواع گوناگونی از توریسم روستایی را برشمرد که با توجه به اهداف گردشگری و بر اساس شرایط فرهنگی، اقلیمی و اقتصادی نواحی روستایی شکل می‌گیرد:

- توریسم طبیعی: این نوع توریسم روستایی، در تعامل با جاذبه‌های طبیعی اکولوژیکی شکل می‌گیرد.
- توریسم فرهنگی: توریسم فرهنگی در ارتباط با فرهنگ، تاریخ و موارث فرهنگی و باستانی اقوام روستایی در نظر گرفته می‌شود.

- اکوتوریسم: اکوتوریسم در سال ۲۰۰۲ که بوسیله UNEP و سازمان جهانی گردشگری (WTO) بعنوان سال جهانی اکوتوریسم برگزیده شده بود، یکی از محورهای مورد نظر توریسم روستایی بود که به بررسی اکوتوریسم و حفاظت زیست‌بوم‌ها در توسعه گردشگری روستایی می‌پرداخت و تغییرات آب و هوایی و محدودیت‌های طبیعی و میزان تغییر محیط‌زیست و اکوسیستم‌های روستایی را مورد مطالعه قرار می‌داد.
- توریسم دهکده‌ای: در این نوع گردشگری، گردشگران با اقامت در دهکده‌هایی روستایی و نه صرفاً روستایی و شرکت در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی روستا، از امکان تجربه زندگی در دهکده‌های روستایی برخوردار می‌شوند و با مشارکت در فعالیت‌های روستاییان به تجربه زندگی روستایی در دوره‌ای مشخص می‌پردازند.
- توریسم کشاورزی: این نوع توریسم را فراشدی برای ترویج کشاورزی در روستا و تبیین جایگاه کشاورزی در اذهان گردشگران و بهبود محصولات کشاورزی در روستا می‌دانند، چنانچه گردشگران با شرکت در فعالیت‌های سنتی کشاورزی روستایی، بدون ایجاد پیامدهای منفی در اکوسیستم مناطق میزبان، از امکان مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی روستایی برخوردار می‌شوند. شارپلی، توریسم کشاورزی را در ارتباط مستقیم با محیط زیست زراعی محصولات کشاورزی و اقامت در کشتگاه‌های روستایی می‌داند، در عین- حال که از آن اغلب برای توصیف فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی بطور عام استفاده می‌کند (Prochazka, 2004).

جدول ۱. اهداف توریسم سبز؛ ماخذ: Sharley & Richard, 1997, P.10

اهداف توریسم سبز در توریسم روستایی	
حفاظت، نگهداری و بهبود بخشی طبیعت و منابع طبیعی.	احساس مسئولیت در حفاظت محیط زیست
تلاش برای طولانی سازی زندگی اکوسیستم‌های طبیعی.	
تلاش در نگهداری و حفاظت حیات وحش.	
ایجاد فرهنگ توجه به محیط زیست و اکوسیستم‌های طبیعی.	
بهبود میزان درآمد خانوارهای روستایی.	
بهبود اشتغال جوانان و زنان روستایی در زمینه تولید صنایع دستی.	احیای اقتصاد محلی / روستایی
تضمین پایداری اقتصاد روستایی در بستر معیشت پایدار	
احترام و پاسداشت تنوع فرهنگی و تاریخی در مناطق روستایی.	حساسیتهای فرهنگی / بومی
اغتنای فرهنگ بومی میزبان با حفظ ارزشهای بومی و سنتی.	
نگهداری و بازسازی ابنیه تاریخی و موارث فرهنگی بومی روستایی.	
افزایش مشارکت‌های روستایی و محلی.	

ارزشهای حاصل از فرایند توریسم	اغتنای تعامل و رابطه سالم میان طبیعت، روستاییان و گردشگران.
روستایی	
نمونه‌های توریسم سبز در توریسم مناطق روستایی	
Crane Festival Othello, Washington	برگزاری فستیوال برای فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی.
	برگزاری همایش و مراسم محلی روستایی برای جذب گردشگران.
Moonstone Farm Montevideo, MN	اقامت محلی؛ روستایی با کار در مزرعه و تجربه زندگی روستایی.
	خرید از فروشگاه‌های محلی؛ صنایع دستی و مواد غذایی روستایی.
Pizza Night Stockholm, Wisconsin	برگزاری شب پیتزا؛ انجام پخت پیتزا بوسیله گردشگران بطور سنتی
	از محصولات موجود در مزارع و فراورده‌های دامی مراتع.

۳-۳ مفهوم توسعه

توسعه را کشف روش‌های دستیابی به حرکتی تکاملی بشمار می‌آورند که پدیده‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را متعادل و متوازن می‌سازد و شرایطی نوین را برای پویایی اجتماعی، اقتصادی و تحقق عدالت اجتماعی فراهم می‌کند (زاهدی‌اصل، ۱۳۸۱، ص ۵). برخلاف پیشرفت که حرکت به سمتی تازه را القا می‌کند، توسعه نوعی انطباق‌پذیری با چیزی که هم‌اکنون موجود است و استمرار در تحول که آن را هویت می‌نامند را القا می‌کند و لذا از مفهوم پیشرفت متمایز می‌شود (مارک هنری، ۱۳۷۴، ص ۷۷). بر این اساس هدف اساسی توسعه را بهره‌رساندن به انسان می‌دانند که بهبود کیفیت زندگی را دربرمی‌گیرد و در قالب افزایش درآمد و گسترش اشتغال و رفاه عمومی امکان بروز می‌یابد (گریفین و مک کنلی، ۱۳۷۵، ص ۱۱) که از این باب مفاهیم توسعه انسانی و توسعه پایدار، رابطه‌ای التزامی می‌یابند که می‌بایست همگون و همگام با یکدیگر تحقق یابند که در این راه بهره‌مندی از سرمایه اجتماعی و بهره‌گیری از مشارکت اجتماعی مهم می‌نماید. توسعه دارای سرشتی درون‌زاست که می‌تواند با استمداد از خارج بر غنای آن افزوده شود، در حالی که اگر برونزا یا ناموزون باشد، به‌هیچ وجه توسعه نیست. از طرفی این ادعا که توسعه می‌تواند مستقل و اکیدا مستقل باشد، امری موهوم است، چراکه تحول به تحریک نیازمند است، چیزی از خارج که نیروهای مکنون را به حرکت درآورد و نوین‌گرایی یا تجدیدی را حاصل کند که هر پیشرفتی آن را ایجاب می‌کند (مارک هنری، ۱۳۷۴، ص ۷۷).

۳-۴ توسعه روستایی

توسعه روستایی از دیدگاه‌های گوناگون مورد ارزیابی و بازبینی قرار گرفته است، ولی هنوز اجماع نظر جامعی درباره معنا و حوزه قلمروی خاص آن دیده نمی‌شود. در هر حال، می‌توان توسعه روستایی را فرایند توانمند سازی و تقویت قابلیت زندگی در بستر کیفیت زندگی و محیط زیست، کارایی و خودبسندگی اقتصادی و نگهداشت و بهبود کیفیت زیست‌بوم در نواحی روستایی قلمداد کرد (Holand, 2003: 7). در عین حال، توسعه تغییرات مثبتی فرض می‌شود که بهبود وضع زندگی مردم را دربردارد (زمانی‌پور، ۱۳۷۳، ص ۴۰). سیرز، توسعه را جریانی چندبعدی می‌داند که تجدیدسازمان و سمت‌گیری متفاوت کل نظام اقتصادی و اجتماعی را به همراه دارد و در بسیاری از موارد آداب و رسوم و عقاید مردم را نیز دربرمی‌گیرد (عابدی سروستانی، ۱۳۸۵، ص ۱۳۸).

۳-۵ جایگاه توریسم در توسعه روستایی

از آنجاکه توسعه روستایی، تنها معطوف به توسعه کشاورزی نمی‌شود (میسرا، ۱۳۶۵ ص ۱۱) می‌توان فرصت‌هایی را برای کارآمدی بیشتر فرایند توسعه روستایی در نظر گرفت که در این میان توریسم روستایی را بایستی رویکردی در راستای توانمندسازی روستایی برای برخورداری از معیشت پایدار و بهبود کیفیت زندگی در بستر نگاهی ویژه به توسعه کشاورزی بعنوان یکی از فعالیت‌های حیاتی بشری دانست. بر این اساس توریسم را رویکردی جدید در توسعه روستایی می‌داند که می‌تواند علاوه بر بهبود و رشد اقتصادی، امکان حفاظت محیط زیست روستایی را همراه با حمایت از فرهنگ بومی و تقویت آداب و رسوم اجتماعی محلی فراهم کند. بر این اساس می‌توان دریافت که می‌بایستی با ارزیابی شاخصه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی به تبیین جایگاه توریسم در توسعه روستایی پرداخت. در این میان توجه به رویه توسعه پایدار و تطابق اهداف توریسم روستایی با توسعه روستایی لازم بنظر می‌رسد.

جدول ۲. جایگاه توریسم در توسعه روستایی؛ مآخذ: یافته‌های تحقیق

جایگاه توریسم در توسعه روستایی	
اقتصادی	بکارگیری بهینه منابع و امکانات در نواحی روستایی فاقد کاربرد کشاورزی و صنعت.
	رشد خلاقیت‌ها، مهارت‌ها و منابع درآمد زایی در اقتصاد روستایی.
اقتصادی	گسترش اشتغال مولد در نواحی روستایی.
	رونق فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی / افزایش تقاضاهای جدید اقتصادی.
	توانمندسازی نیروهای کار روستایی در جهت کسب درآمد.
	تولید، عرضه و فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی.
	برخورداري از تسهیلات خدمات و امکانات زیر بنایی و زیر ساختی.

ایجاد انگیزه در جهت سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی و خدماتی روستایی.

کار آفرینی محلی و تشویق به سرمایه‌گذاری و ورود به عرصه اقتصاد کشاورزی.

انتقال دانش و فناوری به نواحی روستایی.

افزایش آگاهی‌های اجتماعی و حقوق مدنی و انسانی.

افزایش روحیه مشارکت روستایی در امور نهادی سیاسی و اجتماعی.

ایجاد روحیه اعتماد به نفس و ادراک ارزشهای محیط روستایی.

افزایش احساس تعلق خاطر به مناطق روستایی.

درک مشکلات و معضلات زندگی شهری.

جلوگیری از مهاجرت‌های روستا شهری بدلیل عدم آگاهی و شناخت نادرست از شهر.

فرهنگی / اجتماعی

حفاظت محیط زیست و چشم اندازهای طبیعی روستایی.

رویکرد توسعه پایدار در روند توریسم سبز و گردشگری پایدار.

تلاش در بهبود و بهسازی مراتع جنگل‌ها و منابع طبیعی.

ادراک و اعمال استفاده بهینه از منابع طبیعی موجود.

تجدید حیات و بازسازی مجدد فضای سبز روستایی.

عدم نابودی و استفاده نامطلوب از محیط زیست بر اثر نهادها و سیاست‌های کتتری / نظارتی.

زیست محیطی

۴- بیان یافته‌های تحقیق

در این بخش به بیان امار توصیفی و استنباطی از گردشگران پرداخته شده است.

انگیزه شما از سفر به ماسوله چه بوده است؟ نتایج پرسشنامه بیانگر آن است که از کل پاسخگویان، ۳۹ درصد با انگیزه تفریحی به ماسوله مسافرت نموده اند. پس از این گروه، گردشگران با انگیزه تفریحی تجاری (با هدف تجارت در فومن و گذران اوقات فراغت چند ساعته بطور موقت در ماسوله) با بیش از ۳۳ درصد قرار گرفته‌اند که در مجموع این دو گروه بیش از درصد گردشگران را تشکیل می‌دهند. این ارقام نشان می‌دهد که گردشگران ماسوله از نظر دسته‌بندی پلاگ از نوع گردشگران معمولی (با انگیزه تفریحی سیاحتی) می‌باشند که بیانگر جاذبه بیش از حد جاذبه‌های طبیعی محدوده مورد مداخله و در واقع تاییدی بر انتخاب چنین نمونه‌ای در رابطه با برنامه‌ریزی اکوتوریسم در تدوین اهداف تحقیق بوده است. در هر حال باید بر این نکته تاکید داشت که گردشگران موردنظر محدوده، بیشتر گردشگران طبیعی (اکوتوریست‌ها) بوده‌اند که با توجه به جاذبه-های طبیعی بکر و طبیعت و چشم‌انداز زیبا و فرحبخش محدوده مورد مداخله بدیهی بنظر می‌رسد.

جدول ۳. توزیع گردشگران بر اساس انگیزه سفر؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

انگیزه سفر	تفریحی	تجاری	تفریحی - تجاری	سایر موارد	کل پاسخگویان
تعداد	۷۸	۵۲	۶۷	۳	۲۰۰
درصد	۳۹	۲۶	۳۳,۵	۱,۵	۱۰۰

با کدام وسیله به ماسوله سفر کرده‌اید؟ نتایج پرسشنامه نشان می‌دهد که بیش از درصد گردشگران و مسافران به ماسوله با وسایل نقلیه عمومی به ماسوله سفر کرده‌اند و پس از آن‌ها استفاده‌کنندگان از وسایل نقلیه شخصی با در حدود درصد در اکثریت قرار گرفته‌اند.

جدول ۴. توزیع گردشگران بر حسب وسیله سفر؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

نوع وسیله سفر	وسيله نقلیه شخصی	وسایل نقلیه عمومی	سایر	کل پاسخگویان
تعداد	۱۱۴	۷۶	۰	۲۰۰
درصد	۵۷	۴۳	۰	۱۰۰

تنوع امکانات رفاهی و تسهیلات خدماتی ماسوله را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ شایان ذکر است که استفاده و یا عدم استفاده کاربران از یک مقصد گردشگری بستگی به نوع تسهیلات رفاهی و خدماتی دارد که گردشگران انتظار دارند تا یک مقصد گردشگری برای ایشان فراهم آورد. درواقع نمی‌توان انتظار داشت که یک مقصد گردشگری از لحاظ ارائه خدمات و تسهیلات رفاهی بطور اعم ناکارآمد عمل کند ولی در عین حال بتواند در جذب و نگهداشت گردشگران موفق باشد. در پاسخ به پرسش حاضر نیز اکثر گردشگران با بیش از ۷۰ درصد از نظرات مکتوب شده مستخرج از طرح پرسشنامه، میزان مورد نظر را متوسط و ضعیف ارزیابی کرده‌اند که با توجه به بازدهی‌های صورت گرفته بوسیله نگارنده نیز درست و محتمل بنظر می‌رسد. نتایج نظر سنجی حاضر نیز در قالب جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۵. تنوع امکانات رفاهی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۱۶	۴۴	۵۴	۸۶
درصد	۸	۲۲	۲۷	۴۳

وضعیت مراکز اقامتی (منازل کرایه‌ای و موارد مشابه) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ از جمله مهمترین و شاید اساسی ترین خدمات و تسهیلات رفاهی در مقاصد گردشگری، امکانات سکونتگاهی و کمپینگ است که لازم است تا در رابطه با سازماندهی آنها در انطباق با خواستها و علائق گردشگران گام برداشت. درواقع در هر صنعتی توریستی و گردشگری نیز به مثابه یک صنعت رو به رشد، لازم است تا امکان اسکان موقت و یا نیمه‌موقت گردشگران فراهم شود که در جذب و نگهداشت گردشگران، تاثیر و تاثر اساسی دارد. در رابطه با این مولفه تاثیرگذار در صنعت

گردشگری، قریب به اتفاق گردشگران مراکز اقامتی را نامطلوب دانسته اند که نتایج نظرسنجی گردشگران به پرسش فوق، در قالب جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۶. مراکز اقامتی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۲	۲۰	۳۱	۱۴۷
درصد	۱	۱۰	۱۵,۵	۷۳,۵

وضعیت مراکز پذیرایی (رستوران‌ها و چایخانه) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

یکی دیگر از خدمات و تسهیلاتی که انتظار می‌رود یک مقصد گردشگری برای گردشگران فراهم کند، مراکز پذیرایی است که تاثیر زیادی در تزیید یا کاهش علاقه گردشگران به استفاده یا عدم استفاده از فضاهای مقاصد گردشگری یا تکرار سفرهای توریستی بعدی به آن مقصد گردشگری دارد. در رابطه با طرح این پرسش نیز، بیش از ۶۰ درصد گردشگران این مراکز را ناکافی دانسته اند که لازم است تا در رابطه با برنامه ریزی، سازماندهی و نظارت بر واحدهای خدماتی موجود نیز راهکارهایی اندیشیده شود، چنانچه طی مصاحبه عمیق با گردشگران، اکثر ایشان از نوع و کیفیت خدمات ارائه شده اظهار رضایت ندارند که در صورت ادامه وضع موجود محدوده مورد مطالعه نمی‌تواند از رشد گردشگر و جذب و نگهداشت ایشان بطور اخص بهره مند شود. نتایج مستخرج از پرسشنامه در جدول زیر دیده می‌شود.

جدول ۷. مراکز پذیرایی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۳	۲۳	۳۶	۱۳۸
درصد	۱,۵	۱۱,۵	۱۸	۶۹

وضعیت مراکز بهداشتی (سرویس‌های بهداشتی، دستشویی و آبخوری‌ها) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ یکی دیگر از تسهیلات رفاهی برای گردشگران، مراکز بهداشتی و سرویس‌های موجود در یک مقصد گردشگری بطور عام است که در رضایتمندی گردشگران تاثیر دارد. در محدوده مورد مطالعه، این مهم در قالب طرح پرسش فوق مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج طرح این پرسش قابل تامل است، چنانچه بیش از ۸۵ درصد گردشگران، مطلوبیت این خدمات و زیرساختهای موجود در منطقه را متوسط به پایین ارزیابی کرده اند که مشاهدات میدانی و بازدیدهای صورت گرفته بوسیله نگارنده، نیز این مساله را تایید می‌کند. در هر صورت با توجه به اهمیت این مساله لازم است تا در راستای بهبود و ازدیاد این واحدهای خدماتی اقدامات عاجل صورت گیرد، چراکه تکرار و استمرار سفرهای گردشگری به یک محدوده، تنها به رضایت گردشگران و تجربه‌های قبلی ایشان از سفرهای گذشته بستگی دارد که بایستی در فرایند برنامه‌ریزی کالبدی گردشگری هر گونه مقصد گردشگری لحاظ شود. نتایج مستخرج از پرسشنامه در قالب جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۸. مراکز بهداشتی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۰	۱۴	۳۸	۱۴۸
درصد	۰	۷	۱۹	۷۴

وضعیت مراکز درمانی (درمانگاه، خانه های بهداشت و موارد مشابه) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ این نوع خدمات رفاهی در مناطق مقصد گردشگری تنها در شرایط لزوم مورد کاربرد قرار می‌گیرند. بنابراین نظرات گردشگرانی در این رابطه قابل تامل است که از این خدمات استفاده کرده اند یا نیاز به استفاده از چنین خدماتی داشته اند. درواقع مراکز درمانی برای گردشگرانی لازم است که دچار بیماری و یا ضعف بدنی شده باشند، بر این اساس ابتدا از گردشگران پرسیده شد که آیا از مراکز درمانی استفاده کرده اند یا خیر؟ در صورت مثبت بودن پاسخ فوق، کیفیت و مطلوبیت این مراکز مورد نظرسنجی قرار گرفته است. علاوه بر این، برای روایی نظارت مستخرج از طرح پرسشنامه، تنها نظرات کاربران و استفاده کنندگان در میزان سنجی لحاظ شده است که تفاوتی ساختاری نتایج این پرسش با پرسش‌های قبلی در جداول وابسته نیز دیده می‌شود.

جدول ۹. اعتبار سنجی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان نظرات دارای اعتبار در نظرسنجی		میزان نظرات غیرمعتبر (عدم مراجعه به مراکز)		
۴۳ نفر		۱۵۷ نفر		
همچنین میزان سنجی نظرات در رابطه با مطلوبیت و احساس رضایت گردشگران از نوع و چگونگی تسهیلات ارائه شده و چند و چون کیفی و کمی آن در جدول زیر مورد اشاره قرار گرفته است.				
میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۱	۲	۲۷	۱۳
درصد	۱/۴۳*	۲/۴۳*	۲۷/۴۳*	۱۳/۴۳*
	۲,۳۲	۴,۶۴	۶۲,۷۹	۳۰,۲۵

وضعیت مراکز فرهنگی مذهبی (مساجد، بقعه‌ها و اماکن مذهبی) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ در رابطه با این جاذبه گردشگری در حوزه تاریخی و در عین حال پاسخدهی به یک نیاز و رکن دینی (مسجد و بقعه های مذهبی) از گردشگران در رابطه با وضعیت آن‌ها سوال شد که نتایج حاکی از رضایت گردشگران و در واقع مطلوبیت وضع موجود بوده است که در قالب جدول زیر مورد اشاره قرار گرفته است.

جدول ۱۰. مراکز فرهنگی مذهبی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۶۷	۸۵	۳۶	۱۲
درصد	۳۳,۵	۴۲,۵	۱۸	۶

وضعیت حمل و نقل جاده‌ای (کیفیت جاده، سهولت دسترسی و پارکینگ) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ در پاسخ به پرسش فوق برای گردشگران دو مفهوم مورد تاکید بیشتر قرار می‌گرفت. آن‌ها کیفیت جاده و مسیر دسترسی را از پارکینگ جدا ارزیابی می‌کردند که شاید بهتر می‌بود در پرسشنامه دو سوال در قالب الف) مسیر دسترسی و ب) کیفیت پارکینگ طرح می‌شد. در هر حال نظرات عام گردشگران حاکی از رضایت از وضعیت دسترسی و سطوح زیرساختی جاده‌ای بود ولی میزان پارکینگ و محل آن بدلیل عدم در نظر گرفتن فضای لازم برای آن، مهمترین معضل گردشگران بشمار می‌رفت که بوسیله ایشان مورد تاکید قرار گرفت. نتایج این بخش نیز در جدول زیر آمده است:

جدول ۱۱. کیفیت محوره‌های ارتباطی جاده ای؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۸۷	۴۳	۶۲	۸
درصد	۴۳٫۵	۲۱٫۵	۳۱	۴

وضعیت زیرساخت‌های کالبدی (کفپوش‌ها، کفسازی و کف‌فرش‌ها) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ کیفیت‌های زیرساختی مربوط به نحوه و چگونگی دسترسی از مهمترین عوامل لازم برای حرکت و سیرکولاسیون در مقاصد گردشگری بشمار می‌روند، چنانچه نوع رمپ‌ها، پله‌ها، کفپوش‌ها و محوره‌های ارتباطی پیاده در میزان و چگونگی استفاده گردشگران نقش دارد. نمی‌توان انتظار داشت که وضعیت زیرساختی مقصد گردشگری در حد کمینه باشد ولی میزان جذب و نگهداشت گردشگران در سطوح پیشینه قرار گیرد. نتایج طرح چنین پرسشی در محدوده مورد مطالعه حاکی از این بود که وضعیت زیرساختها، نامطلوب ارزیابی می‌شود که با توجه به مشاهدات میدانی و مطالعات صورت گرفته و عکسبرداری از ماسوله، این مهم مورد تایید نگارنده نیز قرار گرفت. نتایج طرح پرسش در قالب جدول مورد اشاره قرار گرفته است:

جدول ۱۲. زیرساخت کالبدی؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

میزان	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
تعداد	۱۲	۲۳	۱۰۹	۵۶
درصد	۶	۱۱٫۵	۵۴٫۵	۲۸

نظر پاسخ دهندگان به هر سوال با استفاده از فرمول‌های میانگین، انحراف معیار و t تعیین می‌شود. فرضیه صفر و فرضیه یک به صورت زیر تعیین شده است:

فرضیه صفر بصورت زیر تعریف شده است. پس از تعیین t هر سوال اگر شرط برقرار بود، فرضیه H_۰ که در واقع ادعای محقق می‌باشد، اثبات می‌گردد و در غیر اینصورت فرضیه رد می‌شود.

$$2,5 H_0 : M_U \leq$$

فرضیه اول نیز بصورت زیر در نظر گرفته شده است که در قالب جدول زیر مورد اشاره قرار می گیرد:

فرضیه ۱ بصورت زیر تعریف شده است. پس از تعیین t هر سوال اگر شرط برقرار بود، فرضیه H_0 که در واقع ادعای محقق می باشد، اثبات می گردد و در غیر اینصورت فرضیه رد می شود.

$$H_0: M_U \geq 2,5$$

جدول ۱۳. جمع بندی نتایج محاسبات آماری بر اساس نظرسنجی گردشگران ماسوله؛ مآخذ: یافته های تحقیق.

فرضیه	سوالات	تعداد	df	t استودنت	تایید	عدم تایید
گرددشگری آن نبوده و نمی تواند آنرا به یکی از مراکز ماسوله در راستای توسعه وضعیت کالبدی موجود در	۵	۱۴۷	۱۴۶	-۱۱,۶۳	تایید	عدم تایید
	۶	۱۳۸	۱۳۷	-۸,۸۳۵	*	
	۷	۱۴۸	۱۴۷	-۱۱,۴۳	*	
	۱۱	۷۱	۷۰	-۴,۲۲۱	*	
	۱۲	۵۶	۵۵	-۳,۱۱۳	*	
	۱۳	۶۶	۶۵	-۳,۴۲۳	*	

با توجه به مقادیر بدست آمده در جدول فوق فرضیه H_0 پذیرفته می شود. بر این اساس می توان نتیجه گرفت که وضع موجود کالبدی ماسوله در حوزه زیرساخت ها و وضعیت کالبدی سنجیتی با توسعه گردشگری نداشته و لازم است تا اقدامات مقتضی در راستای توسعه کالبدی گردشگری در محدوده مورد مداخله صورت گیرد. شایان ذکر است که این امر می طلبد تا در قالب نگاهی استراتژیک به مقوله توسعه گردشگری پس از تحلیل و تجزیه عوامل استراتژیک مرتبط با رویکرد فوق نسبت به ارائه راهکارهایی راهبردی در راستای این مهم اقدام شود.

۵- نتیجه گیری و جمع بندی

ضروری بنظر می رسد تا در قالب ارزیابی و مکان گزینی مناطق توریسم پذیر با شناسایی اثرات مثبت و تبعات منفی در قالب تحلیل عوامل استراتژیک، به بازبینی شرایط خاص مناطق روستایی در ایران پرداخت تا میزان بیشینه کارامدی در نتایج توسعه توریسم روستایی امکان یابد. علاوه بر این، ضروری بنظر می رسد تا در فرایند توریسم روستایی حفاظت و نگهداشت محیط زیست، استفاده بهینه و متعادل از منابع طبیعی و دارایی های روستایی مورد توجه باشد تا در قالب توسعه پایدار روستایی، ضمن پاسداشت حقوق آیندگان از مواهب طبیعی روستا، امکان بهبود کیفیت زندگی و معیشت پایدار باشندگان روستایی نیز امکان تحقق یابد. این چنین است که هر گونه مداخله برای برنامه ریزی و طرح ریزی توریسم روستایی، باید با افزایش آگاهی روستاییان، مشارکت سازی روستایی و دخیل کردن روستاییان در فرایند توریسم روستایی بعنوان ذی نفعان اصلی پروژه، مورد توجه باشد. در ضمن وجود حمایت ارگان های دولتی و تصویب بودجه های لازم برای توریسم روستایی امری اساسی است، چراکه علاوه بر گسترش صنعت توریسم روستایی خاصه در مناطقی

که کشاورزی بدلایلی از رشد معکوس رنج می‌برد یا مناطقی که پتانسیل‌های طبیعی برای بخش کشاورزی وجود ندارد، بهبود زیرساخت‌ها و تعادل در ارائه خدمات و تسهیلات رفاهی در نواحی روستایی، در سطوح منطقه ای را به‌مراه دارد. بر این اساس، پیش از انتخاب رویکرد توسعه توریسم یا انتخاب نقاط توریسم‌پذیر روستایی بایستی در فرایند ارزیابی تمامی نکاتی که در جداول بخش قبل به آن‌ها اشاره شد، موردتوجه و بازنگری کیفی قرار گیرد.

جدول ۱۴. رویکرد استراتژیک: نقاط قوت (Strength) اقتصادی توریسم در توسعه روستایی؛ ماخذ: یافته‌های

تحقیق

رویکرد استراتژیک: نقاط قوت (Strength) اقتصادی توریسم در توسعه روستایی	
مطالعات و تحقیقات	نقاط قوت (Strength)
Dunnett,2004_ Huang et all, 1998_ DOT,1995 Honey,1999_Bookbinder,1998_ Hatton,1993_Bowry,2000 Hitchcock ,1997_ Gunn,1988_Campanhola,1999 Fleischer,2002_ Kumar Verma,2004_ Blangy,2004 Place,1998_ Drumm,1998_ Chopra ,1991_ Prochazka,2004 Oppermann,1996_ Edgell,2006_ Woods,2000 Pretty and Vodouhe,1998_ Chamber,1994 Perdue et all,1987_ Louise Gai, Hjulmand,2003	افزایش میزان درآمد خانوارهای روستایی / فروش محصولات کشاورزی / تولید و فروش صنایع دستی
Borman,1999_ Colvin,1994 _Brockelman,1990 _Caslake,1993 _ Drumm,1998 _Chopra ,1991 _ Bartsch , 2000 _Hatton,1993_ Hitchcock ,1997_Long,1996_ Bowry,2000_ Prochazka,2004_ Chambers,1994_ Perdue et all, 1987_ Louise GAI, Hjulmand, 2003 _ Long,1996_Stevens,1993_Walpole,2000_ Dunnett,2004 Matzke,1996_Place,1998_Honey,1999_Bookbinder,1998 Pretty and Vodouhe,1998_	ایجاد فرصت‌های اشتغال برابر برای ساکنان روستایی
SOfield,1991_ Caslake,1993_Colvin,1994_ De Vidas,1995 Burlo,1996 _Borman,1999_Echtner,1999_ Honey,1999 Stonza,1999_Hatton,1999_Zeppel,1998_Rodriquez,1999_ Chrit,1998_Drumm,1998 _Matzke,1996 _Schaller,1998 _Edington ,1997 _Nabane,1996_ Gunn,1988_ Woods,2000 Campanhola,1999_ Fleischer,2002_ Kumar Verma,2004 Blangy,2004_ Oppermann,1996_ DOT,1995_ Edgell,2006	تشکیل و توزیع متعادل سرمایه‌های عمومی در جوامع روستایی / بهبود توسعه پروژه‌های روستایی

نشریه علمی فرهنگ و زیست فناوری معماری، سال ۱، شماره ۲

۹۹

جدول ۱۵. رویکرد استراتژیک: نقاط ضعف (Weakness) اقتصادی توریسم در توسعه روستایی؛ ماخذ: یافته‌های

تحقیق

رویکرد استراتژیک: نقاط ضعف (Weakness) اقتصادی توریسم در توسعه روستایی	
مطالعات و تحقیقات	نقاط ضعف (Weakness)
Dearden,1996_Long and Wall,1996_Place,1998 Saul,1999_Campbell,1999_Belsky,1999 Oppermann,1996_	انسداد منافع اقتصادی بیشینه بوسیله نخبگان محلی
Hitchcock,1993_Robinson,1994_Stevence,1993 Shackley,1995_Smith,1994_Mulligan,1999	افزایش نرخ/قیمت مواد غذایی و زمین

Opfermann,1996_ Woods,2000 Smith,1994_Shackley,1994_Place,1998 Chopra,1991_Campbell,1999_ Lakovidou et all,1995	بهره برداری نیروهای غیر روستایی از منافع اقتصادی در مناطق روستایی
Smith,1994_ Mansperger,1995_ Fleischer,2002 Daniel,1998_ Alexander,1999 Belsky,1999_ Mulligan,1999 Saul,1999_ Campanhola,1999_	ایجاد شکاف بین جوامع روستایی بر اثر توزیع درآمد و سطح و توزیع توسعه توریسم
Chopra,1991_Hitchcock,1993 Place,1998_ Hitchcock,1997_	کوتاه مدتی و یکم اهمیتی فرصتهای شغلی ایجاد شده بوسیله صنعت توریسم روستایی

جدول ۱۶. رویکرد استراتژیک: نقاط قوت (Strength) اجتماعی/فرهنگی توریسم در توسعه روستایی؛ ماخذ:
یافته های تحقیق

رویکرد استراتژیک_نقاط قوت (Strength) اجتماعی/فرهنگی توریسم در توسعه روستایی	نقاط قوت (Strength)	مطالعات و تحقیقات
De Vidas,1995_ Cole,1997_ Hatton,1999a Colvin,1994_ Hitchcock,1997_ Bartsch,2000 Drumm,1988_ Burlo,1996_ Mansperger,1995 Schaller,1998_ Telfer,2000_ Stevens,1993_ Chambers,1994_ Woods,2000_ Bowry,2005_ Prochazka,2004_ Sweeting,1999_ Ashley,2000 Burlo,1996_ Long et al,1990_ Gunn,1988_ Campanhola,1999_ Fleischer,2002_ DOT,1995 Pretty and Vodouhe,1998_ Chamber,1990	بر انگیزش دلبستگی و تقویت پایداری روستاییان به آداب و رسوم محلی: سبک معماری/شیوه زندگی سنتی/صنایع دستی و کشاورزی / پوشاک و البسه/آوازاها و رقصها	
Sofield,1991_ Michaud, Maranda,1994_ De Vidas,1995_ Matzke and Nabane,1996_ Langoya and Long,1997_ Honey,1998_ Schaller,1998 _ Rodriquez,1999_ Edgell,2006_ Woods,2000	تاسیس و تقویت موسسات اداری و مدیریتی در روستا	
Dunnett,2004_ Borman,1999_ Daniel,1998 Dearden,1996_ Ehtner,1999_ Sears,1992 Sweeting,1999_ Ashley,2000_ Pretty and Vodouhe,1998_ Perdue et al,1987_ Campanhola,1999_ Blangy,2004_ Opfermann,1996 Louise GAI, Hjulmand,2003_	جلوگیری از مهاجرت های روستایی	
Hatton,1999_ Stevens,1993_ Gunn,1988 Kumar Verma,2004_ DOT,1995_ Edgell,2006	افزایش فرصتهای شغلی و احساس استقلال در زنان روستایی	
Dunnett,2004_ Wilkinson and Pratiwi,1995 Stevens,1993_ Huang et al, 1998_ Sweeting,1999, Hatton,1999_ Smith,1994 _Langoya and Long,1997_ Saul,1999_ Lakovidou et al,1995_	امکان تعامل روستاییان با مردم خارج از گروه فرهنگی روستایی	
Matzke and Nabane,1996_ Dunnett,2004 Long et al,1990_ Sears,1992_ Blangy,2004 Pretty and Vodouhe,1998_	افزایش تواناییهای جوانان در اداره سکونتگاههای روستایی	

ارزیابی جایگاه اکوتوریسم و طبیعت‌گردی از دید گردشگران با روش پیمایشی و فراتحلیل عوامل استراتژیک؛ موردپژوهی: ماسوله

Drumm,1998_Michaud, Maranda,1994 Gunn,1988_ DOT,1995_ Woods,2000 Ashley,2000_ Perdue et all,1987_	تجدید حیات نقش بزرگان محلی برای انتقال فرهنگ سنتی به نسلهای بعدی روستایی
Michaud, Maranda,1994_ Fleischer,2002 Borman,1999_ Dunnett,2004_ Woods,2000	افزایش تمایل جوانان روستایی برای اشتغال در فعالیتهای سنتی روستایی

جدول ۱۷. رویکرد استراتژیک: نقاط ضعف (Weakness) اجتماعی/ فرهنگی توریسم در توسعه روستایی؛
ماخذ: یافته های تحقیق

رویکرد استراتژیک: نقاط ضعف (Weakness) اجتماعی/ فرهنگی توریسم در توسعه روستایی	
نقاط ضعف (Weakness)	مطالعات و تحقیقات
تغییر در الگوی سنتی تربیت کودکان	Wilkinson and Pratiwi,1995_ DOT,1993
افزایش میزان کار برای زنان	Toyota,1996_Stevens,1993,Saul,1999 Wilkinson and Prativi,1995_ DOT,1993
افزایش تکدی و درخواست کمک از گردشگران / عدم خویشن باوری	Dearden,1996_Echtner,1999
از بین بردن شیوه زندگی روستایی	Colvin,1994_ Mansperger,1995_ Drumm,1998 Hatton,1999_ Gunn,1988_ Swarbrooke, J., 1996
تضعیف پابندی روستاییان به آداب و رسوم محلی و بومی	Stevence,1993_Binkhost and Van Der Duim,1995 Crick,1997_ Saul,1999_ Dearden,1996_ Toyota,1996 Mulligan,1999_ Saul,1999_ Hitchcock,1997
احساس نگرانی روستاییان از وضعیت ظاهری/ البسه و رفتارهای ناشایست گردشگران	Long ,and Wall, 1996_ Daniel,1998_ Hatton,1999a
تقلید جوانان روستایی از گردشگران و افزایش کالاهای تجملاتی شهری در نواحی روستایی	Mansperger,1995_ Hitchcock,1997_ DOT,1995 Daniel,1998_ Echtner,1999_ Oppermann,1996 DOT,1993_ Swarbrooke, 1996_
قسمت بندی روستا بوسیله کارمندان غیر بومی ادارات و موسسات/ شکست موسسات ایجاد شده	Belsky,1999

نشریه علمی فرهنگ و
زیست فناوری معماری، سال
۱، شماره ۲

جدول ۱۸. رویکرد استراتژیک: نقاط قوت (Strength) زیست محیطی توریسم در توسعه روستایی؛ مآخذ:

یافته های تحقیق

نقاط قوت (Strength)	مطالعات و تحقیقات
افزایش ادراک روستائیان از التزام نگهداشت و حفاظت محیط زیست روستایی	Edgell,2006_ Edington,1997_Alexander,1999 Langoya and Long,1997_ Gunn,1988_ DOT,1995 Sears,1992_ Campanhola,1999_ Blangy,2004_ Scaller,1998_ Bowry,2000_Ashley,2000_ Prochazka,2004_ Sweeting,1999_TNC,2002_
حفاظت از محیط زیست و حیات وحش	Christ,1998_Honey,1998_Hitchcock,1993 Edgell,2006_ Woods,2000_ Bowry,2000_ Sweeting,1999_TNC,2002_ Alexander,1999_Matzke and Nabane,1996 Edington,1997_Hitchcock,1993_ Gunn,1988 Campanhola,1999_Blangy,2004_ DOT,1995
بهبود زیرساخت های روستایی و محورهای ارتباطی با پاسداشت محیط	Hitchcock,1993_Smith,1994_Wall,1996 Sears,1992_ Fleischer,2002_ Edgell,2006_ Woods,2000_ Prochazka,2004_ Sweeting,1999

(*) اعلام عدم تعارض منافع

نویسندگان اعلام می دارند که در انجام این پژوهش هیچ گونه تعارض منافی برای ایشان وجود نداشته است. (تعارض منافع به حالتی گفته می شود که منافع شخصی مادی یا غیرمادی نویسنده یا نویسندگان با نتایج پژوهش در تعارض باشد و این موضوع بر روند انجام پژوهش یا اعلام صادقانه نتایج تأثیر بگذارد).

۶- منابع و مآخذ

- ۱- تودارو، مایکل (۱۳۶۳) برنامه ریزی توسعه، مدل ها و روش ها، ترجمه عباس عرب مازار، تهران، سازمان برنامه و بودجه.
- ۲- چاک وای گی و دیگران (۱۳۷۷) جهانگردی در چشم انداز جامع، ترجمه علی پارسایان و محمود اعرابی، دفتر پژوهش های فرهنگی، تهران.
- ۳- خادم آدم، ناصر (۱۳۷۵) اصلاحات در سیاست توسعه، تهران، انتشارات اطلاعات.
- ۴- رحیمی، حسین (۱۳۸۱) جهانگردی روستایی و قلمرو آن، ماهنامه سیاسی اقتصادی، شماره ۱۸۵-۱۸۶.
- ۵- زاهدی اصل، محمد، (۱۳۸۱) مبانی رفاه اجتماعی، تهران، نشر دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۶- زمانی پور، اسدالله (۱۳۷۱) ترویج کشاورزی در فرایند توسعه، بیرجند، مولف.
- ۷- سایث، آشوانی (۱۳۷۵) راهبردهای توسعه و روستائیان فقیر، ترجمه بهنام شاهپوری، تهران، وزارت جهاد سازندگی، مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی.
- ۸- شارپلی، جولیا (۱۳۸۰) گردشگری روستایی، ترجمه رحمت الله منشی زاده و فاطمه نصیری، تهران، نشر منشی.

- ۹- شریف زاده، ابوالقاسم و مراد نژاد، همایون (۱۳۸۱) توسعه پایدار و توریسم روستایی، ماهنامه اجتماعی اقتصادی جهاد، خرداد و تیر شماره ۲۵۰-۲۵۱
- ۱۰- صدیق، رحمت‌الله (۱۳۷۹) فراتحلیل مطالعات انجام شده در حوزه آسیب‌شناسی اجتماعی در ایران، نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۵
- ۱۱- عابدی سروستانی، احمد (۱۳۸۵) جایگاه ترویج در توسعه با تاکید بر مشارکت، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۹، شماره ۱.
- ۱۲- قادری، اسماعیل (۱۳۸۲) نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی پایدار، پایان‌نامه دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۳- گریفین، کیث و تری مک کنلی، (۱۳۷۵)، تحقق استراتژی توسعه انسانی، ترجمه غلام رضا خواجه پور، تهران، موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی.
- ۱۴- لی، جان (۱۳۷۸) گردشگری و توسعه در جهان سوم، ترجمه عبد الرضا رکن الدین افتخاری و معصومه السادات امین صالحی، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
- ۱۵- مارک هنری، پاول (۱۳۷۴) فقر، پیشرفت و توسعه، ترجمه مسعود محمدی، تهران، موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.
- ۱۶- میر، سیدجواد و دیگران (۱۳۷۱) رهنمودهایی برای برنامه ریزی مراکز روستایی، مهندسان مشاور DHV، تهران، مرکز تحقیقات و بررسی‌های مسایل روستایی.
- ۱۷- الیوت، جنیفر آ (۱۳۷۸) مقدمه‌ای بر توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه، ترجمه عبدالرضا رکن الدین افتخاری و حسین رحیمی، تهران، موسسه توسعه روستایی ایران.

- 18- Ashley, C. (1998) 'Tourism, Communities and National Policy: Namibia's Experience', Development Policy Review, 16 pp. 265-280. UK: Blackwell Publishers.
- 19- Ashley, C. (2000), The Impact of Tourism on Rural Livelihood: Namibia, s Experience, Overseas development institute.
- 20- Ashley, C. and LaFranchi, C. (1997) 'Livelihood strategies of rural households in Caprivi: implications for conservancies and natural resource management' DEA Research Discussion Paper 20. Win dhoek, Namibia: Directorate of Environmental Affairs, Ministry of Environment and Tourism.
- 21- Ashley, C. and Maxwell, S. (2001) "Rethinking Rural Development", Development Policy Review, 19(4), pp.395-422.
- 22- Ashley, Caroline (2000) the Impacts of Tourism on Rural
- 23- Ashley, Caroline (2000). The Impacts of Tourism on Rural Livelihoods: Namibia's Experience, Working Paper 128. London: Overseas Development Institute.
- 24- Austin-Green, Alison (1994). St. Kitts and Nevis Environment and Tourism Awareness Program (ETAP): OAS Consultant's Report. Washington, DC: Organization of American States (OAS).
- 25- Beebe, J. (1995). Basic concepts and techniques of rapid appraisal. Human Organization 54, no. 1.
- 26- Blangy, Sylvie (2004) Ecotourism as part of adaptation
- 27- Butler .R. (2001), Impact of Alternative types of tourism in rural village communities in less developed countries, PN.7.
- 28- Butler, R. (2001), Impacts of alternative types of tourism in rural village communities in less developed countries, overseas development institute, pp.10

- 29- Chambers, R (1994) the origins and practice of participatory rural appraisal (PRA). World Development 22, no.7
- 30- Chambers, Robert (1995). Shortcut and Participatory Methods for Gaining Social Information for Projects. IN Cernea, Michael M., ed. 1995. Putting People First: Sociological Variables in Rural Development, 2nd ed. New York: Oxford University Press. p. 515-534.
- 31- Clayton Campanhola, (1999), Tourism in the rural area as a new
- 32- Conservation International and the George Washington University,(2003), Rural and Ecotourism Based Tourism Development:
- 33- Dann, G.M.S., 1999, Theoretical Issues for Tourism's Future Development: Identifying the Agenda, in Pearce, D.G., and Butler, R.W., 1999, Contemporary Issues in Tourism Development, Rutledge, London.
- 34- Dean, D. L. (1994). "How to Use Focus Groups." In Handbook of Practical Program Evaluation, edited by Joseph S. Wholey, Harry P. Hatry, and Kathryn Newcomer. San Francisco: Jossey -Bass, pp. 338-49.
- 35- DOT, 1993, Rural Tourism: Tourism Discussion Paper Number 1, Commonwealth Department of Tourism, and Canberra.
- 36- DOT, 1995, Tourism - Australia's Passport to Growth: A National Tourism Strategy, Implementation Progress Report Number 2, October 1995, Commonwealth Department of Tourism, Canberra..
- 37- DOT, 1995b, Cultivating Rural Tourism, Department of Tourism, AGPS, Canberra.
- 38- Eadington, W. R., and M. Redman (1991). "Economics and Tourism." Annals of Travel Research, 18:41-56.
- 39- Elper Wood, Megan (2004), Ecotourism: Principles, Practices& Polices for Sustainability, Available: www.uneptie.org/pctourism/documentsecotourism/part-one.pdf
- 40- Epler Wood, Megan(1998). Meeting the global challenge of community participation in ecotourism: case studies and lessons from Ecuador. Américan Verde. Working Paper No. 2. Latin American and Caribbean Division. Arlington, VA: The Nature Conservancy.
- 41- Fleischer, A.(1997),Rural Tourism In Israel, Tourism Management, Vol.18, NO.6,Elsevier,PP.367-372.
- 42- Fleischer, Aliza and Anat Tchetchik (2002), IS Agriculture an Important Component of Rural Tourism? Available: departments.agri.huji.ac.il/economics/kenes-fleischer.pdf.
- 43- Francis.
- 44- Gail Y. B. Lash and Alison D. Austin,(2003), Rural Ecotourism Assessment Program (REAP), Available: www.desti-nations.netsummits/folder.2005-02-28.9943664587p_Ru.pdf
- 45- Gunn, C. A. (1988). Tourism Planning. 2d Ed. New York: Taylor and
- 46- Hall, C.M., 1997, Introduction to Tourism in Australia: Impacts Planning and Development (Second Edition), Longman, Australia.
- 47- Hill, D., Sunderland, E., O 'Cathan, C., Daly, G., 1996, Rural Tourism Development in Ireland, Tourism and Hospitality Research: Australian and International Perspectives, Proceedings of the Australian Tourism and Hospitality Research Conference, 1996, Bureau of Tourism Research, Canberra.
- 48- Holland, J., Burian, M. (2003), Tourism in Poor Rural Areas, Diversifying the product and expanding the benefits in rural, Paper NO.12
- 49- Huang, Y. H., and W. P. Stewart (1996). "Rural Tourism Development:
- 50- Knowd, Ian (2001) Rural Tourism: Panacea and Paradox, Available: hsc.csu.edu.au/geography/activity/localtourism/FRURALTO.pdf

- 51- Livelihoods, Available: www.odi.org.uk/publications/wp128.pdf
- 52- Long, P. T., R. R. Perdue, and L. Allen (1990). "Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes by Community Level of Tourism." *Journal of Travel Research*, 28 (winter): 3-9.
- 53- Louise GAI, Hjulmand (2003), "Tourism As a development Strategy in Rural areas: Adjacent to the Crocker Range Nation Park, Sabah, Malaysia", *ASEAN Review of Biodiversity and Environmental Conservation*, pp.45_67.
- 54- Mackay, Hugh, 1997, *Generations: Baby Boomers, their parents and their children*, Pan Macmillan Australia.
- 55- O'Brien, D. J., and E. W. Hassinger (1992). "Community Attachment among Leaders in Five Rural Communities." *Rural Sociology*, 57 (winter): 521-34.
- 56- OECD (1994). *The contribution of amenities to rural development*. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development.
- 57- Oppermann, M., 1996, *Rural Tourism in Southern Germany*, *Annals of Tourism Research*, Vol 23, Num 1, Pergamon Press, USA
- 58- Opportunity for small farmers, Available: www.eco.unicamp.br/publicacoestextos/downloadtexto72.pdf
- 59- Perdue, R.R., P. Lang and L. Allen (1987), "Rural Resident Tourism Perception and Attitudes", in *Annals of Tourism Research*, Vol.14, PN.420_429.
- 60- Pretty, J.N. and Vodouhe, S.D. (1998). Using rapid or participatory rural appraisal. Internet source available at: www.fao.org/docrep/W5830E/w5830e.08.htm
- 61- Sanjay Kumar Verma (2004), *Cooperatives and Tourism: an Asian Perspective*, Available: www.coop.org/ticacartagenaverma.pdf
- 62- Sears, D. W., and N. Reid (1992). "Rural Strategies and Rural Development Research: An Assessment." *Policy Studies Journal*, 20 (2): 301-9.
- 63- Sharpley, Julia (1997) *Rural Tourism: An Introduction*, Thomson Business Press, London, p. 113.
- 64- Shifting Basis of Community Solidarity." *Journal of Travel Research*, 34 (spring): 26-31.
- 65- Start, D.(2001), *Livelihood Insecurity and Social Protection: A Re-emerging Issue in Rural Development*, *Development Policy Review*, 19(4), London: Blackwell Publishing.
- 66- Steck, Birgit, Wolfgang Strasdas, and Evelyn Gustedt. (1999). *Tourism in Technical Cooperation: A Guide to the Conception, Planning and Implementation of Project accompanying Measures in Regional Rural Development and Nature Conservation*. Eschborn, Germany: Deutsche Gesellschaft für, Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH.
- 67- strategies in biodiverse regions undergoing change in use, Available: pik-potsdam.de/aveccapripresentationsblangy.pdf
- 68- Swarbrooke, J., 1996, *Culture, Tourism, and Sustainability of Rural Areas in Europe* in Robinson, M., Evans, N., Callaghan, P., 1996, *Managing Cultural Resources for the Tourist: Tourism and Culture - Towards the 21st Century* (Conference Proceedings), University of North Umbria, Newcastle, UK.
- 69- Sweeting, James E. N., Aaron G. Bruner, and Amy B. Rosenfeld. (1999). *the Green Host Effect: An Integrated Approach to Sustainable Tourism and Resort Development*. Conservation International Policy Papers. Washington, D.C.: Conservation International.
- 70- through the rapid rural appraisal method: Insights from Northwestern Canada, Available: www.esf.edu/NET2006/Vaugeois%20NET.pdf
- 71- Vaugeois, Nicole L. (2004), *Informing rural tourism development*
- 72- Weighill, A.J. (2003) 'Canadian domestic sport travel in 2001' in *Travel-log*, Vol. 22, No.3. , Statistics Canada. Catalogue no. 87-003-XIE.

- 73- Williams, A., 1995, A Supply Side Examination of Farm Stay in Australia, National Tourism and Hospitality Conference 1995, Bureau of Tourism Research, Canberra.
- 74- Woods, Mike (2000), Diversifying the rural economy: Tourism development, , Available: srdc.msstate.edu/publications/woods.pdf
- 75- Woods, Mike D., V. Jack Frye, and Stanley R. Ralston. 1999. Blueprints for Your Community are Future: Creating a Strategic Plan for Local Economic Development. Stillwater, OK: Oklahoma Cooperative Extension Service, WF-916.
- 76- WTO (1994) National and Regional Tourism Planning: Methodologies and Case Studies, London: World Tourism Organization and Routledge.

چکیده لاتین

Evaluating the position of the view of ecotourism and nature tourism among tourists with the survey method and meta-analysis of strategic factors; Case study: Masoleh

Abstract

In the direction of sustainable rural development and the enjoyment of a sustainable livelihood for the villagers, it is possible to take advantage of the complementary activities of agriculture in the villages. It provides welfare services and facilities in the context of improving the quality of life and balanced distribution in the village. On the other hand, Iran's villages have natural attractions, potential social, cultural and environmental resources and potentials, it is a commitment in the development of rural tourism. The research method is a survey with the method of analyzing strategic factors in Masuleh, which was carried out in 1401. In the present research, which uses the survey and meta-analysis method, an attempt has been made to explain the position of tourism in the development of ecotourism in Masuleh in the framework of strategic factor analysis (SWOT) in addition to evaluating and revising the approaches of rural tourism development. The findings of the research show that the type of approach in the development process of functional, strategic, structural and strategic rural tourism, along with the commitment to sustainable rural development, can be effective in the planning process of rural tourism. Also, the development of health centers and infrastructures are among the main priorities for the development of ecotourism in Masuleh.

Key words: *nature tourism, rural development, strategic, structural and strategic approach.*
